

боку противника, може сприяти утворенню комплексу психологічних механізмів гальмування.

Отже, поряд з аспектами фізичної підготовки й умінням застосовувати особисту зброю в критичних ситуаціях при підготовці стрільця належним чином повинна бути здійснена і його психологічна підготовка [12, 78-92].

Література

1. Айзенк Г. Супертесты IQ. - М.: Изд-во Эксмо, 2003. - 208 с.

2. Ануфрієв М.І., Ірхін Ю.Б., Курко М.Н., Нецерет Т.В., Омельченко С.В., Синівський В.В., Шаповалов О.В. Професіографічна характеристика основних видів діяльності в органах внутрішніх справ України (кваліфікаційні характеристики професій, професіограми основних спеціальностей): Довідник. - К.: МВС України; КІВС, 2003. - 80 с.

3. Барко В.І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект): Монографія. - К.: Ніка-Центр, 2002. - 296 с.

4. Баронін А.С. Психологічний профіль вбивць. Посібник з кримінальної психології та криміналістики. - К., Вид. ПАЛИВОДА. А.В., 2001. - 176 с.

5. Бодров В.А. Информационный стресс: Учебное

пособие для вузов. - М.: ПЕРСЗ, 2000. - 352 с.

6. Болтиков В. Снайперы // Братишка. - 2006. - Декабрь. - С. 14.

7. Потапов А.А. Искусство снайпера. - М.: Фаир-Пресс, 2003. - 544 с.

8. Бруксмит П. Искусство снайперской подготовки / Пер. с англ. В.А. Гришечкина. Под редакцией Ю.В. Шокарева. - М: ООО "Издательство "РОСМЗН-ПРЕСС", 2004. - С. 131.

9. Резанов О. Основы снайперского ремесла // Братишка. - 2006. - Апрель. - С. 41-44.

10. Лебедєва С.Ю., Тимченко О.В. Психологічне забезпечення професійної та функціональної надійності фахівців снайперських груп спеціальних підрозділів МВС України: Монографія. - Харків: ХНАДУ, 2005. - 326 с.

11. Миллер Д. Снайпер. - Мн.: ХАРВЕСТ, 2004. - 384 с.

12. Олег Резанов. История снайперского искусства. - М.: Братика, 2004. - 160 с., ил. - (Серия "Братишка").

Пригодська Ю.В.,
викладач кафедри ТСВП
ОДУВС

Надійшла до редакції: 02.12.2014

УДК 371:811.161.2

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Тягнирядно Є. В.

У статті розкрито сутність інтерактивного навчання. Висвітлено досвід використання інтерактивних технологій на заняттях з української мови.

Ключові слова: інтерактивні технології, комунікативні вміння, мовленнєві навички, рольові та ділові ігри, дискусії, мозковий штурм, метод "шкала думок".

В статті розкривається суть інтерактивного навчання в вищій школі. Представлені результати використання інтерактивних технологій на заняттях по українському мові.

Ключевые слова: интерактивные технологии, коммуникативные умения, речевые навыки, ролевые и деловые игры, дискуссии, мозговой штурм, метод "шкала мыслей".

The article deals with essence of the interactive training in the higher school. Introduced also are the patterns of employing interactive technologies at classes of Ukrainian.

Keywords: interactive technology, communication skills, language skills, role and business games, discussions, brainstorming method "scale thoughts."

Найважливішими завданнями реформування освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості та формування її фізичного й морального здоров'я. Вирішення цієї проблеми передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту й методів навчально-виховного процесу. Сьогодні вищі навчальні заклади готові впроваджувати сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу.

Від сучасного навчального закладу вимагається запровадження нових підходів до навчання, що

забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій та стимулюють потребу майбутнього фахівця у самоосвіті на основі змісту й організації навчального процесу. Метою навчання української мови у вищих навчальних закладах є формування в студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності.

Однією з перешкод, яка стоїть на шляху успішного оволодіння українською мовою у вищому юридичному навчальному закладі, є недостатня, а інколи й відверта низька мотивація студентів до вивчення мови. Саме тому особливий інтерес представляють інтерактивні технології, метою яких є створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. В основу такого навчального процесу закладено співробітництво й продуктивне спілкування, спрямоване на спільне розв'язання проблем, формування здібностей виділяти головне, ставити цілі, планувати діяльність, розподіляти функції, відповідальність, критично міркувати, досягати значимих результатів. Тому, на нашу думку, потрібно більше активізувати процес навчання, використовуючи відповідні інтерактивні технології.

Мета публікації полягає в розкритті специфіки інтерактивного навчання у вищій школі, висвітленні особливостей його впровадження на заняттях з української мови.

Термін „інтерактивна педагогіка” відносно новий: до наукового обігу його ввів у 1975 р. німецький дослідник Ганс Фріц. У своїх дослідженнях він визначив мету інтерактивного процесу - це зміна й поліпшення моделей поведінки його учасників. Аналізуючи власні реакції та реакції партнера, учасник змінює свою модель поведінки та свідомо засвоює її. Це дозволяє говорити

© Є.В. Тягнирядно, 2014

про інтерактивні методи як процес інтерактивного виховання. Лінгвістичне значення слова “interactive”, представлене в іншомовних словниках, розтлумачує поняття „інтерактивність”, „інтерактивний” як взаємодію, або того, що взаємодіє, впливає один на одного.

Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання в режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, у дослівному розумінні інтерактивним може бути названий метод, в якому той, хто навчається, є учасником, тобто здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо. Він не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, власне створюючи це явище [4].

Н.С. Мурадова стверджує, що інтерактивне навчання - це навчання, заглиблене в процес спілкування. Для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативний (передача та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та перцептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [3].

О. Пометун вважає, що інтерактивними можна вважати технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії студентів у процесі навчання. Вони дозволяють на підставі внеску кожного з учасників у ході заняття спільною справою отримати нові знання й організувати корпоративну діяльність, починаючи від окремої взаємодії двох-трьох осіб і до широкої співпраці багатьох [6, 7].

На нашу думку, сутність інтерактивного навчання полягає у взаємонавчанні, груповій формі організації освітнього процесу з реалізацією активних групових методів навчання для вирішення дидактичних завдань. Педагог при цьому виконує функції помічника в роботі, консультанта, організатора, стає одним із джерел інформації. Однак студент і викладач виступають як рівноправні суб'єкти навчального процесу. Інтеракція виключає домінування будь-якого учасника, думки, точки зору над іншими, але має враховувати конкретний досвід і практичне застосування. Під час такого діалогового навчання студенти вчать критично мислити, розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважаючи альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусії, спілкуватись з іншими людьми.

Організації процесу багатосторонньої комунікації сприяє використання відповідних інтерактивних методів навчання, які спрямовані на розвиток творчих здібностей студентів, орієнтують на діяльність, що стимулює активність і “винахідливість”. До них можна віднести наступні: мозковий штурм, метод проектів, рольові та ділові ігри, дискусії, дебати, круглі столи, методи типу „мереживна пилка”, „обери позицію”, „шкала думок” та ін.

Наприклад, інтерактивну технологію “Мікрофон” можна використати на етапі мотивації навчальної діяльності. Студенти мають уявити, що працюють з мікрофоном (ручка, олівець) і, передаючи його один одному, висловити власну думку, виходячи з теми.

У такий спосіб можна провести підсумкове практичне заняття, поставивши студентам питання: чи досягнута мета? чи довідалися вони щось нове? Чи збагатили свої знання, словниковий запас тощо?

Інтерактивну технологію “Метод ПРЕС” застосовуємо, якщо потрібно студентам довести й обґрунтувати свою думку, відповідаючи на питання за схемою:

Я вважаю, ...

Тому що ...

Отже, ...

Цю ж технологію можна застосовувати і під час підведення підсумків заняття.

Наприклад, досить часто використовуємо інтерактивну технологію “Мозковий штурм”, відповідаючи на запитання:

Що можна відкривати, відчиняти?

Що ви будете поширювати, розповсюджувати?

Що повинні освоювати, а що засвоювати?

Що слід активізувати, активувати, актувати?

Що можна дати, надати, подати?

Кого ще треба заслухати, вислухати, прослухати?

На етапі формування вмій і навичок використовуємо інтерактивну технологію “Займи позицію”. Наприклад, під час вивчення теми “Відмінкове закінчення іменників II відміни в Р. в. однини” кожен студент витягає два аркуші з написаними на ньому однаковими словосполученнями, але з різними відмінковими закінченнями в Р. в. однини. На дошці - у різних місцях - аркуші з відмінковими закінченнями: “-у”, “-ю”, “-а”, “-я”. Кожен студент повинен підійти до відповідного аркуша, назвати своє словосполучення та обґрунтувати свій вибір.

Використовуючи на заняттях ці технології, студенти не лише засвоюють знання, але й розуміють, вчать їх застосовувати, аналізувати, синтезувати, оцінювати. Така робота сприяє дуже високому рівню активності студентів, що, на нашу думку, є результатом того, що головним джерелом мотивації навчання стає інтерес самих студентів.

Слід зазначити, що використання інтерактивних форм навчання під час вивчення української мови в юридичному вузі буде ефективним, якщо зміст навчального процесу буде перегукватися з майбутньою професійною діяльністю студентів. Викладач повинен зважати на рівень володіння мовою студентами, на рівень сформованості комунікативних навичок. Потрібно слідкувати, щоб теоретичні знання в процесі активного навчання ставали усвідомленими, щоб студент розвивав і вдосконалював не лише знання з мови, а й міг пов'язувати їх з майбутньою професійною діяльністю.

Технологія використання таких форм навчання являє собою поетапне, логічно побудоване використання форм активного навчання від простіших до складніших і включає в себе: засвоєння ігрових прийомів шляхом введення їх у практику проведення занять; розширення використання на уроках ігрових ситуацій, елементів дискусій, обговорень, проведення в ігровій формі підсумкових занять з теми.

Так, використання рольових ігор, в яких студенти спілкуються в парах або в групах не лише дозволяє зробити заняття більш різноманітним, а й дає можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Вони можуть допомагати один одному, успішно коригувати висловлення своїх співрозмовників, навіть якщо викладач не дає такого завдання.

Учасники рольових ігор можуть виконувати різноманітні ролі, при цьому їхнім завданням є вирішення проблемної ситуації. Саме серії проблемних завдань відкривають можливість використання української мови для повсякденного спілкування, а також для вирішення професійних завдань. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення державної мови у ВНЗ - формування у студентів професійної комунікативної компетенції. Створюючи проблемні ситуації, викладачеві слід слідкувати, щоб завдання відповідали рівню наявних знань та інтелектуальних можливостей студентів, не були стереотипними, відображали реальні ситуації професійної діяльності, подавали проблему під несподіваним кутом зору, а також були пов'язані з темою заняття, текстом, який вони читали, граматику, яку

вони опрацьовували. Виконуючи такі завдання, студенти можуть практично осмислити інформацію, подану в тексті, активізувати лексичний і граматичний матеріали.

Прикладами проблемних ситуацій можуть бути наступні.

Назвіть види листів, які доведеться писати, якщо:

- Вам надано матеріальну допомогу?
- Вам потрібні прайси на всі види продукції?
- Ви хочете, щоб Вам надали довготерміновий кредит?
- Ви представляєте особу для участі в конкурсі на заміщення вакантної посади?
- З вашої вини оплату в бухгалтерії здійснено зі значним запізненням, і Ви просите?

Корисним видом діяльності є створення дискусій, тематика яких може бути різною. Доцільно створювати професійно-орієнтовані дискусії, прив'язуючи їх до майбутньої спеціальності студентів і застосовуючи відповідну спеціалізовану лексику. За основу таких обговорень можна брати інформацію з прочитаних текстів і статей. Викладач бере на себе роль організатора спілкування, формулює питання, звертає увагу на оригінальні думки учасників, суперечливі питання, допомагає в розв'язанні напружених моментів, що виникають під час дискусій.

Окремо потрібно виділити метод проектів. Є.С. Полат відзначав, що метод проектів передбачає визначену сукупність навчально-пізнавальних засобів і дій студентів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та припускають презентацію цих результатів у вигляді конкретного продукту діяльності. Як педагогічна технологія це є сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю сутністю [5].

У проектній роботі студенти залучаються у створення педагогом пошукову навчально-пізнавальну діяльність. Використання проектних технологій робить можливим формування й розвиток пошуково-дослідницьких, комунікативних, технологічних, інформаційних компетенцій, формує креативність, стимулює інтелектуальну активність, розвиває комунікативні вміння, допомагає формувати міжпредметні зв'язки, вчить використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології під час вивчення професійної мови, допомагає оволодіти навичками роботи в групі, формує соціальну мобільність. Крім того, все це підвищує мотивацію студентів, оскільки в такому разі вивчення мови стає не ціллю, а засобом створення кінцевого продукту діяльності. Навіть найслабші студенти можуть проявити себе тут повною мірою, виконуючи посильні для них завдання, і в результаті кожен студент робить свій внесок у створення проекту.

Достатньо дієвим різновидом групової діяльності є метод „мереживна пилка”, розроблений Е. Аронсоном у 1978 р. У створеній навчальній ситуації студенти виступають у ролі педагога, передаючи один одному засвоєну інформацію. Навчальна діяльність здійснюється в групах з 6 чоловік для роботи з певними частинами навчального матеріалу, який об'єднаний у блоки за змістом і логікою. Кожен член групи опрацьовує свою частину матеріалу, потім представники різних груп, що вивчали одне й те саме питання, зустрічаються й обмінюються інформацією. Такий обмін називають „зустріч експертів”. Після цього „експерти” навчають власні групи тому, що дізналися. У свою чергу, інші члени групи аналогічним чином опрацьовують власну частину матеріалу, як зубці однієї пилки. Засвоїти матеріал та отримати цілісне уявлення про явище, що вивчається, можливо лише уважно слухаючи колег і роблячи відповідні записи, тому студенти будуть зацікавлені в сумлінному виконанні власної та спільної частин роботи.

Цікаво те, що звітує по темі як кожний окремо, так і група загалом. На завершальному етапі викладач пропонує будь-якому члену групи питання з теми. Всі ці аспекти дозволяють залучати до роботи та активізувати навіть пасивних студентів із низькою мотивацією.

Інтерактивний метод навчання „обери позицію” спонукає студентів до прийняття певної думки, точки зору та, що важливо, аргументувати свій вибір. Варто згадати й метод „шкала думок”, який тренує вміння формулювати власну думку, відстоювати свою позицію. Як аргументи в даному випадку важливо залучати науково обґрунтовані концепції та теорії, використовувати власний життєвий досвід.

Усі згадані інтерактивні методи спрямовані на розвиток культури спілкування й формування особистості, яка володіє креативним та аксіологічним потенціалом, технологіями творчого саморозвитку, самовдосконалення, самоактуалізації.

Отже, інтерактивні технології навчання під час вивчення української мови за професійним спрямуванням потребують від усіх учасників навчального процесу розвитку комунікативних умінь, навичок роботи в парах і групах, умінь аргументувати й дискутувати тощо. Загалом інтерактивне навчання створює сукупний ефект, який виявляється в тому, що на фоні програмного засвоєння знань формуються:

1) уміння співпрацювати, продуктивність якого характеризується зміною стратегії взаємодії, можливості залучати студентів у навчальну взаємодію й характером групової взаємодії;

2) комунікативна компетентність, що визначається зміною стилю спілкування, усвідомленням бар'єрів спілкування, характером вирішення комунікативних завдань;

3) толерантність, яка характеризується сприйняттям інших людей і забезпечує повноту та адекватність спілкування в різних ситуаціях [2].

Інтерактивні форми та методи навчання дозволяють створити ситуації, включаючись в які, майбутні вчителі-словесники оволодівають мистецтвом швидко та ефективно розв'язувати навчально-методичні завдання в співпраці, удосконалюють культуру спілкування, розвивають критичне мислення, набувають навичок самостійного здобуття та передачі своїх знань іншим.

Перспективи подальших розвідок із представленого напрямку вбачаємо в дослідженні особливостей застосування інтерактивних технологій під час вивчення інших предметів гуманітарного циклу.

Література

1. Гейхман Л.К. Искусство быть и общаться с Другим (Интерактивное обучение). - Пермь: Центр развития образования, 2001.
2. Мурадова Н.С. Коммуникативносвязующая роль культуры общения студентов технических заведений в интерактивном обучении. - [Електронний ресурс]: <http://www.ostu.ru/conf/ruslang2004/trend2/muradova.htm>
3. Організація навчально-виховного процесу. З досвіду роботи вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. / Ред. Н.М. Салмай, Н.В. Цибенко - Випуск 10. - 2007. - С. 80-95.
4. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. - К., 2002.
5. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання. - К., 2004.

Тягнирядно Є.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
ОДУВС
Надійшла до редакції: 28.11.2014